

**อัตราความสำเร็จของการป้องกันภาวะตกเลือดหลังคลอดด้วยวิธี Active management of
Third stage of labor ในโรงพยาบาลหนองหาน จังหวัดอุดรธานี**
**Success rate of Active management of 3rd stage of labor for prevention of Postpartum hemorrhage at
Nonghan Hospital, Udon Thani**

พัชรินทร์ นภามาต*¹

Patcharin Napamat*¹

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบเก็บข้อมูลย้อนหลัง จากบัตรบันทึกเวชระเบียนผู้ป่วยในของสตรีตั้งครรภ์ที่มารับบริการการคลอดบุตร ในโรงพยาบาลหนองหาน โดยเก็บข้อมูลย้อนหลัง 3 เดือนย้อนหลัง (ตั้งแต่ ตุลาคม – ธันวาคม 2553) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงอัตราความสำเร็จของการป้องกันภาวะตกเลือดหลังคลอดในโรงพยาบาลหนองหาน

ผลการศึกษาพบว่าจากการสุ่มเก็บข้อมูลย้อนหลังของสตรีตั้งครรภ์ที่มารับบริการการคลอดบุตรในโรงพยาบาลระหว่าง ตุลาคม 2553 – ธันวาคม 2553 จำนวน 197 รายพบว่ามีสตรีตั้งครรภ์จำนวน 174 รายคิดเป็นร้อยละ 88.32 ที่ได้รับการดูแลระยะที่สามของการคลอดด้วยวิธี Active management of third stage of labor โดยพบว่าในสตรีตั้งครรภ์ทั้งหมด 174 รายที่ได้รับการดูแลแบบ Active management of third stage of labor พบภาวะตกเลือดหลังคลอดจำนวน 6 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.44 สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากภาวะ Uterine atony คิดเป็นร้อยละ 50 โดยมีภาวะ hypovolemic shock จำนวน 1 ราย นอกจากนี้ในสตรีตั้งครรภ์จำนวน 174 รายที่ได้รับการดูแลระยะคลอดที่สามด้วยวิธี Active management of third stage of labor พบว่ามีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอดอื่นๆ ได้แก่ retained pieces of placenta 2 ราย Uterine atony 4 ราย , retained placenta 1 ราย , tear vaginal wall 1 ราย , vaginal hematoma 2 ราย โดยพบว่าในสตรีตั้งครรภ์เหล่านี้ ไม่พบภาวะตกเลือดหลังคลอด

โดยสรุปและจากการรวบรวมข้อมูลพบว่ามีจำนวน 10 รายที่มีภาวะแทรกซ้อนหลังการคลอดบุตร แต่ไม่มีภาวะตกเลือดหลังคลอด คิดเป็นร้อยละ 62.5 และไม่พบภาวะตกเลือดรุนแรงที่ต้องรับการตัดมดลูกหรือส่งต่อโรงพยาบาลอื่น

คำสำคัญ : ภาวะตกเลือดหลังคลอด Active management of third

Abstract

This study was retrospective descriptive analysis. The population of the study were the pregnant who delivered at Nonghan Hospital between October 1,2010 and December 31,2010. Aim to study the success rate of Active management of 3rd stage of labor for prevention of PPH at Nonghan Hospital.

Results: medical records of 197 cases were reviewed. There were 174 pregnant were delivered by active management of 3rd stage labor (88.32%). There were 6 cases had PPH with major of causes were uterine atony(50%). One of six cases had hypovolemic shock. There were 10 cases who undergone active management of 3rd stage of labor had

---

¹ พ.บ. กลุ่มงานบริการทางการแพทย์ โรงพยาบาลหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

postpartum complication such as retained pieces of placenta (2 cases) retained placenta (1 case) tear vaginal wall (1 case) and uterine atony (4 cases) , in these group had no postpartum hemorrhage.

Conclusion: Good evidence shows that active management of 3rd stage labor prevent postpartum hemorrhage and reduced severity of postpartum hemorrhage. There were 6 cases (3.44%) of pregnant who undergone active management of 3rd stage of labor at Nonghan hospital , and there was only one case had hypovolemic shock , but there was no severe postpartum hemorrhage who undergone hysterectomy or refer to another hospital.

Key words: Active management of third , Postpartum

บทนำ

องค์การอนามัยโลกได้ประเมินค่าในปี ค.ศ. 1995 มีผู้หญิงต้องเสียชีวิตจากภาวะแทรกซ้อนของการตั้งครรภ์และคลอดบุตรซึ่งเรียกว่า การตายของมารดา ถึง 515,000 ราย หญิงเหล่านี้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 99) อยู่ในประเทศกำลังพัฒนา มากกว่าครึ่งหนึ่งของการตายของมารดา เกิดภายใน 24 ชั่วโมง หลังคลอด และสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการตกเลือดร้อยละ 25 มารดาจะเสียชีวิตระหว่างตั้งครรภ์ร้อยละ 20 เสียชีวิตระหว่างวันที่ 2 ถึง 7 หลังคลอด และประมาณร้อยละ 5 จะเสียชีวิตช่วงสัปดาห์ที่ 2 ถึง 6 หลังคลอด

การตกเลือดเป็นสาเหตุสำคัญที่สุดของการตายของมารดาทั่วโลก สัดส่วนนี้แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาคทั่วโลก ตั้งแต่ประมาณร้อยละ 10 ถึงร้อยละ 60 ของการตกเลือดหลังคลอด ส่วนใหญ่ไม่สามารถทำนายล่วงหน้าได้ ร้อยละ 90 ของผู้ป่วยที่มีการตกเลือดหลังคลอดไม่พบว่ามีปัจจัยเสี่ยงใดๆ

การป้องกันการตกเลือดหลังคลอดที่ได้ผลดีมากที่สุดได้รับการพิสูจน์จากงานวิจัยเชิงสังเคราะห์จาก Cochrane review ว่าสามารถลดภาวะตกเลือดหลังคลอดได้มากกว่าร้อยละ 60 ได้แก่การให้การดูแลระยะที่ 3 ของการคลอดด้วยวิธี Active management

ดังนั้นทางผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าการดูแลระยะคลอดที่ 3 ด้วยวิธี Active management ในโรงพยาบาลหนองหานมีอัตราผลสำเร็จเป็นอย่างไร และมีภาวะตกเลือดรุนแรงหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบถึงอัตราความสำเร็จของการดูแลการคลอดในระยะที่ 3 ด้วยวิธี Active management ในการป้องกันภาวะตกเลือดหลังคลอด

2. เพื่อเป็นแนวทางในการดูแลสตรีตั้งครรภ์ที่มารับบริการคลอดในโรงพยาบาลหนองหาน

ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาข้อมูลของสตรีตั้งครรภ์ ที่มารับบริการคลอดบุตร ในโรงพยาบาลหนองหานในระหว่าง เดือนตุลาคม 2553 ถึง ธันวาคม 2553 โดยเก็บข้อมูลจากสมุดบันทึกเวชระเบียนผู้ป่วยในของสตรีตั้งครรภ์จำนวนทั้งสิ้น 197 ราย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นแนวทางในการดูแลการคลอดในระยะที่สามให้มีประสิทธิภาพ ลดภาวะ การตกเลือดหลังคลอดลงรวมทั้งลดความรุนแรงของภาวะตกเลือดหลังคลอด

รูปแบบและประชากร

เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา เพื่อศึกษาถึงอัตราความสำเร็จของการป้องกันภาวะตกเลือดหลัง

คลอดในโรงพยาบาลหนองหาน โดยเก็บข้อมูล
ย้อนหลังจากสมุดบันทึกเวชระเบียนผู้ป่วยใน
ระยะเวลาของการศึกษา

เป็นการศึกษาย้อนหลัง 3 เดือน ตั้งแต่ เดือน
ตุลาคม 2553 – เดือนธันวาคม 2553

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion criteria)

สตรีตั้งครรภ์ที่มารับบริการคลอดบุตรด้วย
วิธีการคลอดปกติทางช่องคลอด (normal labor) ใน
โรงพยาบาลหนองหานระหว่าง วันที่ 1 ตุลาคม
2553-31 ธันวาคม 2553

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

1. สตรีตั้งครรภ์ที่มีการเจ็บครรภ์คลอดและ
คลอดบุตรก่อนมาถึงโรงพยาบาล (Birth before
admission)

2. สตรีตั้งครรภ์ที่มีภาวะแทรกซ้อนด้วยโรค
ทางอายุรกรรม เช่นเบาหวาน, ความดันโลหิตสูง
และโรคทางศัลยกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามและคำถามงานวิจัย
2. บันทึกเวชระเบียนผู้ป่วยใน

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ติดต่อประสานงานเจ้าหน้าที่ศูนย์
เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อขอรายชื่อสตรีตั้งครรภ์
ที่มารับบริการคลอดบุตรในโรงพยาบาลหนอง
หาน

2. คัดเลือกรายชื่อสตรีตั้งครรภ์ที่มารับ
บริการการคลอดบุตรตามเกณฑ์คัดเลือกและเกณฑ์
คัดออกระหว่าง วันที่ 1 ตุลาคม 2553 – วันที่ 31
ธันวาคม 2553

3. ติดต่อประสานงานห้องระเบียนเพื่อขี
ประวัติเวชระเบียนผู้ป่วยในของสตรีตั้งครรภ์ที่
ต้องการศึกษา

วิธีดำเนินการศึกษา

ศึกษาข้อมูลสตรีตั้งครรภ์ที่มารับบริการ
คลอดบุตรในโรงพยาบาลหนองหานจากเวช
ระเบียนผู้ป่วยในเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านบุคคล
ได้แก่ อายุ น้ำหนัก ส่วนสูง จำนวนครั้งของการ
ตั้งครรภ์ จำนวนครั้งของการคลอดบุตร และ
ภาวะแทรกซ้อนหลังการคลอดบุตรได้แก่ อายุ
ครรภ์ขณะมาคลอดบุตร, วิธีการคลอดบุตร,ภาวะ
น้ำเดินก่อนคลอด, น้ำหนักทารกขณะคลอด,
ปริมาณเลือดที่สูญเสียหลังคลอดบุตร, ระยะเวลา
การคลอดบุตร จำนวนวันที่นอนโรงพยาบาล
จากนั้นนำข้อมูลมาสรุปวิเคราะห์ต่อไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สตรีตั้งครรภ์ที่มารับบริการการคลอดบุตร
ในโรงพยาบาลที่สุ่มคัดเลือกเข้ามาทำการวิเคราะห์
ข้อมูลมีจำนวนทั้งสิ้น 197 ราย โดยมีสตรีตั้งครรภ์
ที่ได้รับการดูแลระยะที่ 3 ของการคลอดบุตรด้วย
วิธี active management ทั้งสิ้น 174 ราย และมีสตรี
ตั้งครรภ์ที่ได้รับการดูแลระยะที่ 3 ของการคลอด
บุตรด้วยวิธี Expectant management ทั้งสิ้น 23 ราย

ตาราง 1 จำนวนสตรีตั้งครรภ์จำแนกตามวิธีการดูแลระยะที่ 3 ของการคลอดบุตร

จำนวนสตรีตั้งครรภ์จำแนกตามวิธีการดูแลระยะที่ 3 ของการคลอด	จำนวน	ร้อยละ
Active management of 3 rd stage of labor	174	88.33
Expectant management of 3 rd stage of labor	23	11.67

จากตาราง 1 พบว่าสตรีตั้งครรภ์จำแนกตามวิธีการดูแลระยะที่ 3 ของการคลอด ใช้วิธี Active management of 3rd stage of labor (ร้อยละ 88.33) รองลงมาคือ Expectant management of 3rd stage of labor (ร้อยละ 11.67)

ตาราง 2 ตารางแสดงข้อมูลพื้นฐานของสตรีตั้งครรภ์ในกลุ่มที่ได้รับดูแลแบบ Active management แต่ไม่มีภาวะแทรกซ้อน และ มีภาวะตกเลือดหลังคลอด

ข้อมูลพื้นฐาน	ผลการวิเคราะห์	
	ไม่มีภาวะแทรกซ้อน	มีภาวะตกเลือดหลังคลอด
อายุ	24.87 ปี	29.5 ปี
น้ำหนัก	63.25 กก	66.16 กก
ส่วนสูง	155.33 ซม.	156 ซม.
จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์	1 – 2 ครั้ง	2 ครั้ง

จากตาราง 2 พบว่า สตรีตั้งครรภ์ในกลุ่มที่ได้รับดูแลแบบ Active management แต่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนโดยเฉลี่ย มีอายุ 24.87 ปี น้ำหนัก 63.25 กก. ส่วนสูง 155.33 ซม. จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์ประมาณ 1 – 2 ครั้ง ส่วน สตรีตั้งครรภ์ใน

กลุ่มที่ได้รับดูแลแบบ Active management แต่มีภาวะตกเลือดหลังคลอด โดยเฉลี่ย มีอายุ 29.5 ปี น้ำหนัก 66.16 กก. ส่วนสูง 156 ซม. จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์ 2 ครั้ง

ตาราง 3 แสดงชนิดของแผลฝีเย็บในกลุ่ม Expectant และ Active management of third stage of labor

ชนิดแผลฝีเย็บ	Expectant management		Active management	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
No tear	3	13.04	2	1.14
1 st degree tear	5	21.73	36	20.68
2 nd degree tear	15	65.23	136	78.18
3 rd degree tear	0	0	0	0

จากตาราง 3 พบว่า ชนิดแผลฝีเย็บส่วนใหญ่จะอยู่ที่ 2nd degree tear ทั้งในกลุ่ม Expectant management และ Active management (ร้อยละ 65.23 และ 78.18 ตามลำดับ)

ตาราง 4 แสดงระยะเวลาคลอดในกลุ่ม Expectant และกลุ่ม Active management of 3rd stage of labor

ระยะเวลาคลอด	กลุ่ม Expectant management (mean)	Active management (mean)
1 st stage of labor	6.27 ชั่วโมง	6.53 ชั่วโมง
2 nd stage of labor	22.30 นาที	14.60 นาที
3 rd stage of labor	20 นาที	3.71 นาที

จากตาราง 4 พบว่า ระยะเวลาคลอดในกลุ่ม Expectant และกลุ่ม Active management of 3rd stage of labor ส่วนใหญ่อยู่ใน 1st stage of labor ใช้เวลา 6.27 ชั่วโมง และ 6.53 ชั่วโมง

ตาราง 5 แสดงผลของการคลอดในกลุ่ม Expectant และ Active management

ผลของการคลอด	กลุ่ม Active management	กลุ่ม Expectant management
นำเดินก่อนคลอด		
< 8 ชั่วโมง	153 (87.94%)	15 (65.23%)
8-12 ชั่วโมง	17 (9.77%)	3 (13.04%)
12-24 ชั่วโมง	3 (1.72%)	2 (8.69%)
> 24 ชั่วโมง	1 (0.57%)	3 (13.04%)
เฉลี่ยน้ำหนักทารกแรกคลอด	2972.32 กรัม	3020.76 กรัม
ค่าเฉลี่ยปริมาณเลือดที่สูญเสียหลังคลอด (มล)	116.96 มล สูงสุด 350 มล ต่ำสุด 50 มล	350 มล สูงสุด 500 มล ต่ำสุด 200 มล
เฉลี่ยระยะเวลานอน รพ	2.66 วัน	3.07 วัน

จากตาราง 5 พบว่าในกลุ่ม Active management of 3rd stage of labor มีระยะในการคลอดระยะที่ 3 สั้นกว่ากลุ่ม Expectant และพบว่า

ในกลุ่ม Active management มีค่าเฉลี่ยของการสูญเสียเลือดหลังคลอดน้อยกว่ากลุ่ม Expectant management

ตาราง 6 ตารางแสดงภาวะแทรกซ้อนหลังคลอดแต่ไม่มีภาวะตกเลือดหลังคลอดในกลุ่ม

Active management

ชนิดของภาวะแทรกซ้อนหลังคลอด	จำนวนครั้ง	ร้อยละ
Uterine atony	3	1.72
Vaginal hematoma	2	1.14
Retained pieces of placenta	2	1.14
Retained placenta	1	0.57
Tear vaginal wall	1	0.57
Endometritis	1	0.57
Breast abscess	1	0.57
cystitis	1	0.57

จากตาราง 6 พบว่าในกลุ่ม Active management of third stage of labor ที่มีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอดแต่ไม่มีภาวะตกเลือดหลังคลอด สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากภาวะมดลูกไม่หดตัว(uterine atony), vaginal hematoma และมีการค้างของรกและเศษชิ้นส่วนของรก โดยพบว่าในกลุ่มนี้มักจะมีประวัติทำแท้งเดือนมาก่อน ซึ่งจะเป็นความท้าทายต่อไปในการลดภาวะแทรกซ้อนดังกล่าว รวมทั้งลดภาวะตกเลือดหลังคลอดในกลุ่มที่มีประวัติทำแท้งเดือนมาก่อน หรือในกลุ่มที่ได้รับการขูดมดลูกมาก่อน

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการสุ่มวิเคราะห์ข้อมูลของสตรีตั้งครรภ์ที่มารับบริการการคลอดบุตรระหว่างเดือน ตุลาคม 2553 ถึง ธันวาคม 2553 ในโรงพยาบาลหนองหาน พบว่าได้ริเริ่มการนำวิธีการดูแลระยะที่สามของการคลอดโดยวิธี Active management of 3rd stage of labor คิดเป็นค่าเฉลี่ย ร้อยละ 88.33 จากการศึกษา พบว่าในสตรีตั้งครรภ์กลุ่มนี้มีการ

สูญเสียเลือดหลังคลอดน้อยกว่ากลุ่มที่ได้รับบริการดูแลการคลอดระยะที่สาม ด้วยวิธี Expectant management of 3rd stage of labor โดยพบว่าในกลุ่มที่ได้รับการดูแลการคลอดระยะที่ 3 ด้วยวิธี Active management มีการสูญเสียเลือดเฉลี่ย 116.90 มิลลิลิตร เสียเลือดต่ำสุด 50 มิลลิลิตร สูงสุด 350 มิลลิลิตร ส่วนในกลุ่ม Expectant management สูญเสียเลือดโดยเฉลี่ย 350 มิลลิลิตร ต่ำสุด 200 มิลลิลิตร สูงสุด 500 มิลลิลิตร โดยพบว่าในกลุ่ม Active management ที่มีภาวะแทรกซ้อนหลังคลอดอื่นๆ เช่น uterine atony, tear vaginal wall, vaginal hematoma ยังไม่พบว่ามีภาวะตกเลือด แสดงว่าการดูแลระยะคลอดที่สามด้วยวิธี Active management of third stage of labor สามารถลดความรุนแรงของภาวะแทรกซ้อนดังกล่าวได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cynthia s, Deborah a, Iwan A et.al (2009) ได้ศึกษาเรื่อง use of active management of the third stage of

labor in seven developing countries โดยศึกษาใน 7 ประเทศ ได้แก่ Benin, El Salvador, Ethiopia, Honduras, Indonesia, Nicaragua และ Tanzania พบว่าการดูแลระยะที่ 3 ของการคลอดด้วยวิธี active management สามารถลดภาวะตกเลือดหลังคลอดในกลุ่มเสี่ยงได้ และสอดคล้องกับการศึกษาของ Begley cm, Gyte Gm, Murphy DJ et.al (2010) ได้ทำการสังเคราะห์งานวิจัย จำนวน 5 งานวิจัย พบว่าการดูแลระยะคลอดที่ 3 แบบ active management สามารถลดอัตราการตกเลือดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Risk ratio 0.34 ,95% confidence interval 0.14-0.87) และสอดคล้องกับการศึกษาของ McCormick M.L. , Sanghvi H.C.G. , Kinzie B. , et.al. (2002) และคณะได้สังเคราะห์งานวิจัย จำนวน 3 งานวิจัย พบว่าการดูแลระยะที่ 3 ของการคลอดด้วยวิธี active management ลดอัตราการสูญเสียเลือดและลดความรุนแรงของอัตราการตกเลือดหลังคลอดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับการศึกษาของ

ข้อเสนอแนะ

ภาวะตกเลือดหลังคลอดปัจจุบันยังเป็นสาเหตุหลังคลอดการตายของมารดาทั่วโลก โดยสาเหตุของการตกเลือดหลังคลอดนั้นสาเหตุหลักมาจากการไม่หดรัดตัวของมดลูก (uterine atony) ซึ่งภาวะดังกล่าวสามารถลดความรุนแรงลงได้ด้วยการดูแลการคลอดระยะที่สามด้วยวิธี Active management of 3rd stage of labor ซึ่งมีงานวิจัยหลายงานวิจัยรองรับ

จากการสุ่มวิเคราะห์งานวิจัยครั้งนี้พบว่า การดูแลระยะที่สามของการคลอดด้วยวิธี Active management of third stage of labor สามารถลดปริมาณของการสูญเสียเลือดหลังคลอดและสามารถลดความรุนแรงของภาวะตกเลือดหลังคลอดได้ ดังนั้นจึงเป็นความท้าทายที่จะนำวิธีการดูแลระยะที่สามของการคลอดแบบ Active management of third stage of labor มาใช้ให้ครอบคลุม 100 เปอร์เซ็นต์ ในสตรีตั้งครรภ์ที่มารับบริการการคลอดบุตรทางช่องคลอดในโรงพยาบาลหนองหาน

เอกสารอ้างอิง

- Cynthia s, Deborah A, Rod cenignt, et al. **Use of active management of the third stage of labor in seven clevelopine countries.** Bull world Heath Organ 2009 ; 87 : 1-9
- Begley CM,Gyte GM,Murphy,et al. **Active versus epectant management for labor.** Cochrane Database Syst Rev, 2010;7:7
- M.L. Mccormick, H.C.G. Sanghvi , B Kinzie ; et al. “Preventing postpartum hemorrhage in low – resource settings.” **International Journal of Gynecology & Obstetrics;** 2002 ; 77 ; 267-275